

PAPER DETAILS

TITLE: Üniversite Öğrencilerinin Çocuk Haklarına Yönelik Tutumlarının İncelenmesi: Sağlık Bilimleri Fakültesi Örneği

AUTHORS: Harun Aslan, Ferhat Toper

PAGES: 1-20

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/3267509>

KARADENİZ SOSYAL BİLİMLER DERGİSİ

BLACK SEA JOURNAL OF SOCIAL SCIENCES

İlkbahar 2024, Y.16, S.30, s.1-20

Üniversite Öğrencilerinin Çocuk Haklarına Yönelik Tutumlarının İncelenmesi: Sağlık Bilimleri Fakültesi Örneği

Evaluation of Sustainable Management Performance of OECD Countries

DOI: 10.38155/ksbd.1328199

Araştırma Makalesi /
Research Article

Makale Geliş Tarihi /
Article Arrival Date
16.07.2023

Makale Kabul Tarihi /
Article Accepted Date
07.11.2023

Makale Yayın Tarihi /
Article Publication Date
30.06.2024

KARADENİZ SOSYAL BİLİMLER DERGİSİ

Doç. Dr. Harun ASLAN
Kastamonu Üniversitesi
Sağlık Bilimleri Fakültesi
Sosyal Hizmet Bölümü
harnaslan1@gmail.com

ORCID: 0000-0001-9830-1765

Dr. Öğr. Üyesi Ferhat TOPER
Malatya Turgut Özal Üniversitesi
Sağlık Bilimler Fakültesi
Sosyal Hizmet Bölümü
ferhat.toper@hotmail.com

ORCID: 0000-0001-6398-5343

Etik Kurul Beyanı: Bu araştırmanın yapılması için Kastamonu Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu'ndan 07.11.2022 tarihli ve 7 sayılı Etik Kurul Kararı alınmıştır.

Öz

Bu araştırmanın amacı, sağlık bilimleri fakültesi öğrencilerinin çocuk haklarına ilişkin tutumlarını cinsiyet, bölüm, gelir durumu, anne baba eğitim seviyesi, kardeş sayısı ve çocuk haklarına ilişkin ders alma durumlarına göre incelemektir. Çalışmada kesitsel araştırma deseni ve kolayda örnekleme kullanılmıştır. Veriler sağlık bilimleri fakültesi öğrencisi olan 691 öğrenciden toplanmıştır. Çalışmaya katılım sağlayan öğrencilerin çocuk haklarına ilişkin tutumlarını belirlemek amacıyla Kepenekçi (2006) tarafından geliştirilen Çocuk Haklarına İlişkin Tutum Ölçeği kullanılmıştır. Çalışmanın sonuçları kapsamında, cinsiyetin çocuk haklarına yönelik tutumda farklılığa neden olduğu ve kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre tutumlarının daha olumlu olduğu görülmüştür. Ayrıca kardeş sahibi olan öğrencilerin de diğer katılımcılara göre çocuk hakları konusunda daha olumlu bir tutuma sahip oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Çalışmada daha önce çocuk hakları konusunda ders alma ile çocuk haklarına yönelik tutum arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

Anahtar Kelimeler: Çocuk, Çocuk hakları, Çocuk hakları algısı, Tutum

Abstract

The aim of this study is to examine the attitudes of health sciences faculty students towards children's rights according to gender, department, income status, parental education level, number of siblings and taking courses on children's rights. Cross-sectional research design and convenience sampling were used in the study. Data were collected from 691 students of the Faculty of Health Sciences. The Attitude Scale on Children's Rights developed by Kepenekçi (2006) was used to determine the attitudes of the students who participated in the study. Within the scope of the results of the study, it was observed that gender caused a difference in attitudes towards children's rights and female students had more positive attitudes than male students. It was also concluded that students with siblings had a more positive attitude towards children's rights than the other participants. In the study, no significant relationship was found between having previously taken a children's rights course and attitude towards children's rights.

Keywords: Child, Children's rights, Perception of child rights, Attitude

Giriş

Çocuk hakları söylemi, modern insan hakları tartışmalarında nispeten yeni denilebilecek bir süreçte yerini almıştır. Çocuk haklarına ilişkin ilk çalışma 15. yüzyılda “Çocuk İlkeleri” adıyla İspanya’da yapılmışsa da çocukların yaşadıkları problemler ve sahip oldukları haklar ilk defa 18. yüzyılda İsviçreli bilim insanı Pestalozzi tarafından dile getirilmiştir (Ezer & Öteleş, 2020). Özellikle 20. yüzyılın ikinci yarısında belirgin bir şekilde ortaya çıkan bu haklara yönelik hem Türkiye’de hem de diğer ülkelerde çeşitli çalışmalar yapılmış ve yapılmaktadır. Çocuk hakları kavramının evrimi sanayi öncesi dönem, sanayi dönemi ve 20. yüzyılın ortalarından günümüze gelen dönemler olmak üzere üç dönemde ele alınmaktadır (Alaimo, 2002). Çocuk haklarıyla ilgili uluslararası gelişmelerin uzun bir geçmişi olmasına rağmen çocuk haklarına ilişkin duyarlılık özellikle sanayi devrimiyle birlikte gelişme göstermiştir. 20. yüzyılın başlarındaki teknolojik ve sosyoekonomik değişimler, çocukluk kavramsallaştırmasında bir değişikliğe neden olmuştur. Çocukların göç, sanayileşme ve kentleşme koşulları tarafından istenmeyen davranışlar yaratacak ve toplumu tehdit edecek şekilde tehlikeye atıldığı düşünülüyor bu dönemde çocukları koruma ve haklarını sağlama düşüncesi ortaya çıkmıştır (Hart, 1991). 20. yüzyıl birçok ülkede çocuklarla ilgili mevzuatın çıkarıldığı bir dönem olmuştur. 20. yüzyıl, yüzlerce yıldır dışlanan, görmezden gelinen, manipüle edilen ve “nesne” olarak görülen çocukların yasal olarak “kişi” olarak tanınma hakkı verildiği yüzyıl olmuştur.

20. yüzyılın ilk yarısı boyunca çocuk haklarıyla ilgili, çocuğun zarar görmeden korunma ve okul ve sağlık gibi belirli temel haklara erişimleriyle ilgili konulara odaklanılmıştır. 20. yüzyılın ikinci yarısında ise sadece çocukların korunma veya bakılma haklarıyla ilgili meseleler değil çocukların kendi kaderini tayin etme veya kendini ifade etme haklarından çocukların katılım haklarına kadar birçok konu gündeme gelmeye başlamış ve çocuk haklarına ilişkin düşüncede gözle görülür bir değişiklik meydana gelmiştir (Ruck & Horn, 2008). Bu değişiklikte birlikte çocukların ebeveynlerinin veya devletin mülkü olmadığı ve yetişkinlerle aynı haklara sahip olduğu iddiasını güçlendirmiştir. Yüzyılın ikinci yarısında giderek belirgin hale gelen çocuk haklarına yönelik hem Türkiye’de hem de diğer ülkelerde çeşitli çalışmalar yapılmış ve yapılmaktadır.

Çocuk haklarına ilişkin ilk yasal düzenlemeler İngiltere’deki madenlerde ağır şartlarda çalıştırılan çocuk işçilerle ilgilidir. 1831 yılında İngiliz Parlamentosu tarafından çıkarılan yasa ile 9-21 yaş arası çocuk ve gençlerin gece çalıştırılmaları yasaklanmıştır. Devamında ise 1842 yılında çıkarılan yasa ile kadınlar ve 10 yaş altı çocukların madenlerde çalıştırılması yasaklanmıştır (Atatanır, 2022). Çocukların doğuştan sahip oldukları hakların korunmasına

ilişkin uluslararası bir örgüt kurulması fikri ilk olarak konuya ilgi gösteren devletlerin 1894 yılında Paris'te gerçekleştirdikleri bir toplantıda dile getirilmiştir. Bu gelişmenin ardından sadece çocukların değil annelerinin de korunması gerektiği fikrinden hareketle bir merkez kurulması amacıyla 1912 yılında İsviçre'de resmi girişimde bulunulmuşsa da I. Dünya Savaşı'nın ortaya çıkmasıyla birlikte tüm bu gelişmeler sekteye uğramıştır (Topuzoğlu, 2004). I. Dünya Savaşı'nın ardından Milletler Cemiyeti'nin kurulmasıyla birlikte çocuk hakları yeni bir boyut kazanmış ve yine bu dönemde (1924) çocuk haklarına ilişkin ilk adım olarak kabul edilen "Cenevre Çocuk Hakları Bildirisi" kabul edilmiştir. Bu bildiri Türkiye tarafından da kabul edilmiştir. Ancak II. Dünya Savaşının başlamasıyla birlikte Cenevre Bildirisi hayata geçirilememiş ve savaşın ardından BM'nin kuruluşundan hemen sonra 1948 yılında "İkinci Çocuk Hakları Bildirisi" yayımlanmıştır.

İkinci Dünya Savaşı, çocukların refahına yeni bir ilgi dalgası getirmiştir. 1959'da Birleşmiş Milletler Genel Kurulu, her çocuğun "mutlu bir çocukluk" hakkı olduğunu öne süren Çocuk Hakları Bildirgesi'ni kabul etmiştir. Bu bildirge, aynı zamanda, çocuklukta bağımlılık ve savunmasızlık varsayımına dayanan çocuk haklarına yönelik hüküm-koruma görüşüyle de karakterize edilmektedir. Dili, o zamanlar hâkim olan çocuk kavramını "hizmetlere" muhtaç "nesnelere" olarak yansıtmış ve çocuğun bireysel katılım haklarından bahsetmemiştir (Cohen, 2002). 1979'da BM, 1959 bildirgesinin yirminci yıldönümünü kutlamak için bu yılı Uluslararası Çocuk Yılı ilan etmiştir. Kutlamanın bir parçası olarak, çocuk hakları için yeni bir sözleşmenin yazılması önerilmiştir. Taslağın hazırlanmasına o yıl başlanmış olmasına rağmen, sözleşme on yıl sonra 1989'da tamamlanmıştır. BM Genel Kurulu, Kasım 1989'da Çocuk Haklarına Dair Sözleşmeyi (ÇHS) kabul etmiştir. BM'nin en fazla katılımlı anlaşması özelliğine sahip bu sözleşme taraf ülkelerin din, dil, ırk, cinsiyet farkı gözetmeksizin tüm çocukların aynı haklara sahip olduklarını taahhüt ettikleri bir sözleşmedir. Sözleşme Türkiye tarafından 1990 yılında kabul edilmiş olup 1995 yılında yürürlüğe girmiştir (Akyüz, 2015).

BM Çocuk Hakları Sözleşmesi, çocukların siyasi, medeni, sosyal ve ekonomik haklarının ana hatlarını çizen en kapsamlı uluslararası sözleşmedir ve çocuklar için hayatlarını ilgilendiren karar alma süreçlerine katılım hakkı da dahil olmak üzere çok çeşitli hakları ele almaktadır (Kirk, 2007). BM Çocuk Hakları Sözleşmesi yalnızca çocuğun zarar ve istismardan korunma hakkını değil, aynı zamanda çocukluk, özerk bir yetişkin olarak gelişme ve çocuğu etkileyen ve çocuğu ilgilendiren konularda söz sahibi olma hakkının da onaylandığı uluslararası bir belgedir. 54 maddeden oluşan BM Çocuk Hakları Sözleşmesi genel olarak çocuğa dair dört

temel hak etrafında kategorileştirilmektedir. Bu haklar; ayrımcılık yapmama, çocuğun yüksek yararı, çocuğun yaşama, hayatta kalma ve gelişme hakkı ile katılım hakkıdır.

Çocuklara karşı ayrımcılık yapılmaması hakkı, devletin çocukları her türlü ayrımcılığa karşı koruma ve haklarını desteklemek için olumlu adımlar atma yükümlülüğünü ifade etmekte ve bu hakkın istisnasız tüm çocuklar için geçerli olduğu anlamına gelmektedir. Çocuğun yüksek yararı ilkesinde ise, çocukları ilgilendiren tüm eylemlerde çocuğun yüksek yararının dikkate alınmasını ifade etmektedir. Yaşama, hayatta kalma ve gelişme hakkından kasıt ise, çocukların doğuştan gelen yaşama hakları olduğunu ve devletin çocuğun hayatta kalmasını ve gelişmesini sağlama yükümlülüğü bulunduğudur. Bu haklar içerisinde sağlık, eğitim, sosyal güvenlik hakları ile istismar, ihmal ve her türlü sömürden korunma hakkı da bulunmaktadır. Son olarak katılım hakkı ise çocukların bilgiye erişim, hareket özgürlüğü, örgütlenme, inanç ve ifade özgürlüğüne ek olarak çocukların kendi kaderini tayin haklarıyla ilgilidir (Cohen, 2002). Genel olarak dört farklı başlık altında özetlenmeye çalışılan bu haklar BM Çocuk Hakları Sözleşmesinde yer alan 54 maddenin taraf ülkelerce çocuklar için teminat altına alınmasının istendiği haklardır.

Sosyal Hizmet ve Çocuk Hakları

20. yüzyılın başlarından itibaren sosyal hizmet mesleği, çocuklar ve ailelerle yoğun bir şekilde ilgilenmektedir. Çocuklar, sosyal hizmet uzmanları tarafından hizmet sunulan önemli nüfus grupları arasında yer almaktadır. Sosyal hizmet mesleği, çocukları çeşitli uygulama ortamlarında güvenliklerini sağlamak ve onları istismardan korumak için kapsamlı müdahalelerde bulunmaktadırlar (Tilbury, 2013). Uzun yıllardır sosyal hizmet mesleği çocukların refahına odaklanmış, onlara koruma ve destek sunmuşsa da uzunca bir süre çocukların katılım hakları görmezden gelmiştir. Ancak sosyal hizmet uzmanlarının çocukların özne ve aktif failer olarak durumunu dikkate almaları gerektiği için, bugün sosyal hizmet mesleği hızlı bir değişim ve dönüşüme şahit olmaktadır. Bu, sosyal hizmet uzmanlarının çocukları geleceğin yetişkinleri olarak görmeleri değil şimdiki zamanın insanları olarak görmeleri anlamına gelmektedir. Bu nedenle, sosyal hizmet uzmanlarının çocuklara müdahalesi, yalnızca çocukların yetişkinler olarak daha iyi bir geleceğe sahip olmalarını sağlamayı değil, aynı zamanda çocukların şu anda daha iyi bir yaşam sürmelerini sağlamayı amaçlamaktadır (Reichert, 2011). Tarihi boyunca sosyal hizmet, çocukların haklarını açıkça koruma ve onların savunucuları olma rolünü üstlenmiştir. Mesleğin ilk zamanlarındaki tüm gönüllü topluluklar, çocukları kötü ortamlardan, potansiyel olarak zararlı ebeveynlerden ve diğer yetişkin

etkilerinden uzak tutmak ve onlara çocuk olabilecekleri iyi veya yeni bir başlangıç sağlamak için çeşitli faaliyetlerde bulunmuşlardır (Brandon, Schofield, Trinder, & Stone, 1998).

19. yüzyıla kadar Batı dünyasında aile, anne babanın sorumluluğunda görülüyordu ve bu nedenle aileye müdahale asgari düzeydeydi. Ancak 19. yüzyılın sonlarına doğru, Batı dünyasındaki yasalar çocuğun refahını ebeveynlerinin davranış ve isteklerinin önüne koymaya başlamıştır (Brandon, Schofield, Trinder, & Stone, 1998). 1870 ile 1940 yılları arasında, kanunda ve uygulamada, devletin dezavantajlı veya ihmal edilmiş çocukların yaşamlarına daha fazla dahil olduğunu gösteren önemli bazı yasal düzenlemelere gidilmiştir. Özellikle devletin bir çocuğu uygun olmayan ebeveynlerden alma yetkisi ve devletin evlat edinme faaliyetlerini düzenleme yetkisi belirlenmiştir (Skehill, 2008). Söz konusu dönemde yapılan yasal düzenlemeler aynı zamanda mahkemelere bir çocuğun velayetini bir akrabaya veya başka bir "uygun kişiye" verme yetkisi vermiştir (Hill & Aldgate, 1996). Bu yasal düzenlemeler çocuğun sadece ailenin değil aynı zamanda devletin de sorumluluğunda görülmesinin sonucu olarak ortaya çıkan düzenlemelerdir.

Kısacası sosyal hizmet mesleği başlangıcından bu yana çocukların refahını sağlamayı kendine görev edinmiştir. Bu tür müdahaleler açıkça çocukların haklarını desteklese de çoğunlukla çocukların haklarını güvence altına almaya değil, çocukları kurtarmaya ve korumaya yöneliktir. Sosyal hizmet mesleğinin tarihi boyunca çocuklar, istismar ve ihmalin güçsüz kurbanları veya potansiyel olarak zararlı ebeveynlerinden uzaklaştırılması gereken nesnelere olarak görülmüş ve profesyoneller, çocuğun yüksek yararının uzmanları olarak görülmüştür. Bu ise sosyal hizmet uzmanlarına çocukları koruma misyonu yüklemiştir. Zayıf ve yardıma muhtaç çocukları korumayı görev edinen sosyal hizmet uzmanları, 20. yüzyılın sonlarına kadar çocuklara oldukça koruyucu ve ataerkil bir tavırla yaklaşmış, ironik bir şekilde onları kendi yaşam kararlarının dışında bırakmışlardır (Hart, 1991). Çocukların katılım hakları fikri ancak 20. yüzyılın sonlarına doğru sosyal hizmet uygulaması ve politikasında ifade edilmeye başlanmıştır. Özellikle 1980 sonrası dönemde çocuklara yönelik sosyal hizmet müdahalesinin odak noktası, çocukların korunma ihtiyacından çocukların katılım haklarına ve bağımsızlık ve yasal özerklik isteklerine kaymıştır (Ruck & Horn, 2008). Zaten 1996 yılında kabul edilen NASW Etik Kurallarında sosyal hizmet uzmanlarının danışanların kendi kaderini tayin etme hakkına saygı duyacağı, bu hakları destekleyeceği ve danışanlara hedeflerini belirleme ve netleştirme çabalarında yardımcı olacağı net bir şekilde belirtilmiştir.

Yöntem

Çalışma metodolojik olarak niceliksel araştırma deseni üzerinden planlanmıştır. Çalışma kapsamında tarama modelleri içerisinde değerlendirilen genel tarama modeli kullanılmıştır. Genel tarama modeli evrene yönelik en tutarlı, en kapsayıcı çıkarımların yapılabilmesi ve genel bir yargıya varılabilmesi için evrenin tamamını ya da evren içerisinde bulunan bir grubu ifade eden örneklem üzerinden çalışmayı ifade etmektedir (Karasar, 2022).

Katılımcılar ve Süreçler

Araştırmanın çalışma evreni, Kastamonu Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi içerisinde eğitim gören hemşirelik, ebelik, beslenme ve diyetetik bölümü öğrencilerinden oluşmaktadır. Araştırmanın evreni 1099 öğrenci olarak tespit edilmiş ve evren üzerinden %95 güven düzeyinde örneklem hesaplaması sonucunda en az 285 öğrencinin araştırmaya katılım sağlaması öngörülmüştür. Çalışma kapsamında ise toplam olarak 691 sağlık bilimleri fakültesi öğrencisine ulaşılmıştır.

Araştırma kapsamında kesitsel araştırma deseni kullanılmış ve tüm evrene ulaşılmaya çalışılmıştır. Ancak çalışma kapsamında öğrencilerin en az bir yarı dönemi tamamlamış olmaları ve eğitimine devam etme koşulu koyulmuştur. Buna ek olarak ulaşılabilirlik, gönüllülük ve elverişlilik ilkesi doğrultusunda çalışmaya 691 öğrenci dahil edilmiştir. Araştırma verileri, Kasım 2022 ve Ocak 2023 tarihleri arasında araştırmacılar tarafından öğrencilerle yüz yüze görüşerek toplanmıştır. Çalışmaya katılmayı kabul eden öğrenciler çalışmanın amacı hakkında bilgilendirilmiş, gönüllü katılım formunu doldurarak çalışmaya katılım onamları alınmıştır. Öğrencilere katılımı reddetme hakları olduğu ve istedikleri zaman çekilebilecekleri bilgilendirme süreci içerisinde ifade edilmiştir. Ayrıca katılımın gönüllü olduğu, tüm verilerin gizli olduğu ve katılımcı kimliğinin açıklanmayacağı konusunda da bilgilendirme gerçekleştirilmiştir.

Çalışmaya yönelik Kastamonu Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu'ndan izin alınmış olup (Belge numarası: 2022-11/11-7) yazılı bilgilendirilmiş onam formu da Kastamonu Üniversitesi etik inceleme kurulu tarafından onaylanmıştır.

Veri Toplama Araçları

Çalışma kapsamında öğrencilerin sosyodemografik ve akademik bilgilerine yönelik bir soru formu ve bir adet ölçek kullanılmıştır. Araştırmacılar tarafından bu çalışma için hazırlanan

soru formunda sosyodemografik ve akademik değişkenler hakkındaki sorular 19 madde olarak yer almıştır. Ayrıca çalışmada kullanılan tek ölçek ise Çocuk Haklarına İlişkin Tutum Ölçeği-ÇHTÖ (22 madde) olarak belirlenmiştir.

Sosyodemografik Soru Formu

Sosyodemografik sorular kapsamında öğrencilerin yaşı, cinsiyeti, bireysel geliri, aile geliri, annelerinin ve babalarının eğitim durumu, meslekleri, kardeş sayıları, algıladıkları gelir tutumları, ikamet yerleri ve ikamet merkezleri sorulmuştur. İlgili formun devamında ise öğrencilerin akademik yaşamlarına dair sorular sorulmuştur. Bu kapsamda öğrencilerin okudukları bölümleri, kaçınıcı sınıfta oldukları ve genel akademik ortalamaları sorulmuştur. Son olarak çocuk hakları kavramını daha önce duyma durumları ve akademik yaşamlarında çocuk haklarına yönelik ders alma durumları da sorulmuştur.

Çocuk Haklarına İlişkin Tutum Ölçeği

Çocuk Haklarına İlişkin Tutum Ölçeği, Karaman Kepenekçi (2006) tarafından geliştirilmiş olup tek alt boyut içermektedir. Öğrencilerin çocuk haklarına ilişkin tutumlarını belirlemeye yönelik geliştirilen bu ölçek toplam 22 sorudan oluşmaktadır. Katılımcıların her bir soruyu 1'den 5'e kadar (5 seçenek puana dönüştüğünde "tamamen katılıyorum" 1, "katılıyorum" 2, "kararsızım" 3, "katılmıyorum" 4, "kesinlikle katılmıyorum" 5) değişen yanıtlar içeresinden tercih yapmaları beklenmektedir. Ölçekteki ifadelerin 19'u olumlu, 3'ü olumsuzdur. Olumsuz ifadeler (2., 14. ve 15. maddeler) verilen tepkiler ters puanlanmaktadır. Her bir sorudan alınan puanlar 1 ile 5, toplam puan ise 22-110 arasında değişebilmektedir. Düşük puan çocuk haklarına yönelik olumlu tutumu ifade ederken, yüksek puan çocuk haklarına yönelik olumsuz tutumu göstermektedir.

Karaman Kepenekçi (2006), ölçeğin geliştirilme sürecinde 350 öğrencisinden oluşan bir örneklem üzerinden çalışmış ve her bir sorudan elde edilen puanlar arasında yeterli düzeyde ilişki olduğu ortaya koymuştur. Ayrıca Cronbach's Alpha iç tutarlılık katsayısını ise $\alpha = ,85$ olarak analiz etmişlerdir. Bu çalışma kapsamında ise Cronbach's Alpha iç tutarlılık $\alpha = ,87$ olarak bulunmuştur. Yapılan güvenirlik ve geçerlik çalışmaları Çocuk Haklarına İlişkin Tutum Ölçeği'nin üniversite öğrencilerinde çocuk haklarına yönelik tutumlarının değerlendirilmesinde kullanılabilecek nitelikte uygun bir ölçüm aracı olduğunu göstermektedir.

İstatistiksel Analiz

Araştırma verilerinin analizi SPSS 23 programı ile gerçekleştirilmiştir. İstatistiksel analizler kapsamında gerçekleştirilen Shapiro-Wilk ve Kolmogorov-Smirnov test sonuçları normallik testi kapsamında ölçek için ,05'in altında bir sonuç göstermiştir. Bu nedenle araştırmanın analizinde parametrik olmayan testler kullanılmıştır. Tanımlayıcı istatistiklerde, kategorik ve sayısal değişkenleri tanımlamak için oran; sürekli değişkenleri tanımlamak için ortalama ve standart sapma (SS) kullanılmıştır. Ayrıca sosyodemografik değişkenler ile çocuk haklarına ilişkin tutum ölçeği arasında anlamlı bir fark olup olmadığını test etmek amacıyla Mann-Whitney-U testi ve Kruskal Wallis-H testleri kullanılmıştır.

Bulgular

Sağlık bilimleri fakültesinde eğitim gören üç farklı bölüm öğrencilerinin çocuk haklarına ilişkin tutumlarının ortaya konulması amacıyla gerçekleştirilen bu çalışmanın katılımcılarının yaklaşık %85'ini kız öğrenciler oluşturmaktadır. Çalışmada cinsiyet değişkeni ile çocuk haklarına yönelik tutum arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. Ayrıca katılımcıların anne baba eğitim durumları ile çocuk haklarına yönelik tutumları arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Ancak katılımcıların kardeş sahibi olup olmamaları ile çocuk haklarına ilişkin tutumları arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Çalışmada katılımcıların eğitim gördükleri bölüm ve çocuk hakları konusunda ders alma durumu değişkeni arasında anlamlı fark tespit edilmiştir.

Tanımlayıcı İstatistikler

Katılımcıların sosyodemografik değişkenleri Tablo 1'de gösterilmiştir. Katılımcıların yaş ortalaması $20,72 \pm 1,55$ (ortalama \pm standart sapma) olup en büyük yaşa sahip katılımcı 30 yaşındadır. Katılımcıların %61,5'i 751-1500 TL gelir aralığına sahiptir. Ayrıca araştırmaya katılan öğrencilerin %84,4'ü kadınlardan oluşmaktadır.

Katılımcıların ortalama geliri incelendiğinde ise $1358,24 \pm 716,68$ olarak tespit edilmiştir. Ayrıca katılımcıların kişisel gelirlerine yönelik gelir algılarına bakıldığında ise öğrencilerin %57,8'i gelirlerinin orta düzeyde olduğunu ifade etmişlerdir. Çalışmaya en fazla hemşirelik bölümünden öğrenciler (335 kişi) katılım gösterirken en az beslenme ve diyetetik bölümünden öğrenciler (168 kişi) katılım gerçekleştirmiştir. Çalışmaya en fazla üçüncü sınıf öğrencileri (202 kişi) katılım göstermiştir. Katılımcıların ortalama genel akademik notu $2,92 \pm ,38$ (ortalama \pm standart sapma) olarak saptanmıştır. Öğrencilerin yaklaşık dörtte üçü (%73,4)

Üniversite Öğrencilerinin Çocuk Haklarına Yönelik Tutumlarının İncelenmesi: Sağlık Bilimleri Fakültesi Örneği

yurtta ikamet etmektedir. Ayrıca öğrencilerin %93,3'ü il merkezinde yaşamlarını sürdürmektedir.

Tablo 1. Katılımcıların temel sosyodemografik değişkenleri (n= 691).

Değişkenler	n (%)
<i>Cinsiyet</i>	
Kadın	583 (84,4)
Erkek	108 (15,6)
<i>Yaş (yıl) ortalama (SS); aralık</i>	20,72 (1,55); 18-30
<i>Kişisel aylık gelir (Türk Lirası-TL) ortalama (SS); aralık</i>	1358,24 (716,68); 400-5000
<i>Aylık gelir (Kişisel)</i>	
750 TL ve altı	61 (8,8)
751-1500 TL	425 (61,5)
1501-2250 TL	131 (19,0)
2251 ve üstü TL	74 (10,7)
<i>Kişisel aylığa yönelik gelir algısı</i>	
Çok kötü	67 (9,7)
Kötü	136 (19,7)
Orta	400 (57,8)
İyi	84 (12,2)
Çok iyi	4 (0,6)
<i>Bölüm</i>	
Hemşirelik	335 (48,5)
Ebelik	188 (27,2)
Beslenme ve diyetetik	168 (24,3)
<i>Sınıf</i>	
Birinci sınıf	156 (22,6)
İkinci sınıf	177 (25,6)
Üçüncü sınıf	202 (29,2)
Dördüncü sınıf ve üzeri	156 (22,6)
<i>Genel akademik not ortalaması (SS); aralık</i>	2,92 (0,38); 1,51-3,88
<i>İkamet Yeri</i>	
Aile yanında	115 (16,6)
Yurtta	507 (73,4)
Arkadaşlar ile evde	46 (6,7)
Tek başına evde	23 (3,3)
<i>İkamet Merkezi</i>	
Köy	9 (1,3)
Kasaba	4 (0,6)
İlçe merkezi	33 (4,8)
İl merkezi	645 (93,3)

Katılımcıların ebeveynlerinin eğitim durumlarına ilişkin ortaya koyulan sonuçlar ise anne eğitimi durumunda büyük çoğunluğunun (%69,5) ilköğretim (ilkokul ve ortaokul) mezunu olduğu ve babalarının da benzer şekilde yaklaşık yarısının (%50,1) ilköğretim (ilkokul ve ortaokul) mezunu olduğu tespit edilmiştir. Katılımcıların ailelerin gelir durumuna incelendiğinde ise ortalama 9312,17 ±5183,73 TL (ortalama ± standart sapma) olduğu analiz edilmiştir. Annelerin yaklaşık beşte dördü (%82,6) ev hanımıyken babaların %28,9'unun işçi olarak çalıştığı tespit edilmiştir. Son olarak katılımcıların yaklaşık yarısının (%51,7) bir ya da iki kardeşi olduğu saptanmıştır.

Tablo 2. Katılımcıların ailelerine ilişkin sosyodemografik değişkenler (n= 691).

Değişkenler	n (%)
<i>Aile ortalama aylık geliri (Türk Lirası-TL) ortalama (SS); aralık</i>	9312,17 (5183,73); 4000-35000
<i>Anne eğitim durumu</i>	
İlköğretim (İlkokul ve ortaokul)	480 (69,5)
Ortaöğretim (Lise)	141 (20,4)
Yükseköğretim (Önlisans, Lisans ve Lisansüstü)	70 (10,1)
<i>Baba eğitim durumu</i>	
İlköğretim (İlkokul ve ortaokul)	346 (50,1)
Ortaöğretim (Lise)	213 (30,8)
Yükseköğretim (Önlisans, Lisans ve Lisansüstü)	132 (19,1)
<i>Anne mesleği</i>	
Ev hanımı	571 (82,6)
İşçi	58 (8,4)
Serbest meslek/Esnaf	16 (2,3)
Memur	21 (3,0)
Öğretmen/Akademisyen	9 (1,3)
Sağlık alanı çalışanı	10 (1,4)
Emekli	6 (0,9)
<i>Baba mesleği</i>	
İşçi	200 (28,9)
Serbest meslek/Esnaf	138 (20,0)
Memur	83 (12,0)
Öğretmen/Akademisyen	12 (1,7)
Sağlık alanı çalışanı	9 (1,3)
Polis/Asker	13 (1,9)
Emekli	141 (20,4)
Çiftçi	64 (9,3)
Din görevlisi	4 (0,6)
Teknisyen	11 (1,6)
Şoför	16 (2,3)

<i>Kardeş sayısı</i>	
Kardeş yok	27 (3,9)
1-2	357 (51,7)
3-4	202 (29,2)
5 ve üzeri	105 (15,2)

Katılımcıların çocuk hakları bilgi düzeylerine yönelik araştırma kapsamında çeşitli sorular sorulmuş olup ilgili değişkenlere yönelik cevaplar Tablo 3'de gösterilmiştir. Bu doğrultuda katılımcıların %14,2'si çocuk hakları kavramını daha önce duymadıklarını ifade etmiştir. Ayrıca katılımcıların %19,7'si çocuk hakları kavramı hakkında hiç bilgi sahibi olmadıklarını belirtmişlerdir. Belirtilen katılımcılar içerisinde çocuk hakları kavramını daha önce duymuş olmalarına rağmen hiç bilgi sahibi olmayan katılımcıların bulunması da ilgili sonuçlar içerisinde analiz edilmiştir. Son olarak yalnızca katılımcıların %10,4'ü çocuk haklarına yönelik ders aldıklarını ifade etmişlerdir.

Tablo 3. Katılımcıların çocuk hakları bilgi düzeylerine ilişkin değişkenler (n= 691).

Değişkenler	n (%)
<i>Çocuk hakları kavramını daha önce duyma durumu</i>	
Evet	593 (85,8)
Hayır	98 (14,2)
<i>Çocuk hakları kavramına yönelik bilgi düzeyi</i>	
Hiç bilgi sahibi değil	136 (19,7)
Düşük düzeyde bilgi sahibi	225 (32,6)
Orta düzeyde bilgi sahibi	175 (25,3)
Yüksek düzeyde bilgi sahibi	137 (19,8)
Oldukça yüksek düzeyde bilgi sahibi	18 (2,6)
<i>Çocuk haklarına yönelik ders alma durumu</i>	
Evet	72 (10,4)
Hayır	619 (89,6)

Araştırma kapsamında Çocuk Hakları Tutum Ölçeğinin (ÇHTÖ) değişkenlerine yönelik hesaplanan ortalama puanlar Tablo 4'te gösterilmiştir. Öğrencilerin çocuk hakları tutum düzeylerine yönelik toplam puan ortalaması ve standart sapması $33,74 \pm 11,12$ olup katılımcıların çocuk haklarına yönelik olumlu tutum içerisinde oldukları tespit edilmiştir.

Tablo 4. Katılımcıların Çocuk Haklarına İlişkin Tutum Ölçeğine (ÇHTÖ) dair ortalamalar ve standart sapmalar (n= 691).

Değişkenler	\bar{x}	SS	Aralık	Minimum	Maksimum
<i>Çocuk haklarına ilişkin tutum</i>	33,74	11,12	88	22	110

S1	1,57	0,77	4	1	5
S2	4,19	1,01	4	1	5
S3	1,41	0,66	4	1	5
S4	1,44	0,69	4	1	5
S5	1,36	0,63	4	1	5
S6	1,48	0,65	4	1	5
S7	1,77	0,83	4	1	5
S8	1,45	0,65	4	1	5
S9	1,57	0,74	4	1	5
S10	1,42	0,65	4	1	5
S11	1,36	0,61	4	1	5
S12	1,78	0,79	4	1	5
S13	1,45	0,73	4	1	5
S14	3,96	1,15	4	1	5
S15	4,17	1,10	4	1	5
S16	1,54	0,73	4	1	5
S17	1,45	0,65	4	1	5
S18	1,38	0,67	4	1	5
S19	1,33	0,64	4	1	5
S20	1,36	0,66	4	1	5
S21	1,37	0,63	4	1	5
S22	1,58	0,75	4	1	5

Tablo 4 içerisinde ayrıca katılımcıların ilgili ölçeğin her bir soruna yönelik ortalama puanlarda analiz edilmiştir. Bu kapsamda katılımcıların en yüksek olumlu tutum sergilediği 19. soru “Çocukların istismar ve ihmalin tüm türlerine karşı korunması gerekir.” tespit edilmiştir. Katılımcıların en olumsuz tutum sergilediği soru ise 14. soru (ters soru) “Çocukların sağlıkları ile ilgili sorumluluk sadece ailelerde olmalıdır; devletler çocukların sağlık sorunlarına karışmamalıdır.” olarak tespit edilmiştir.

Karşılaştırmalı İstatistikler

Çocuk hakları tutum ölçeği ile katılımcıların cinsiyet ve çocuk hakları kavramını daha önce duyma durumu değişkenleri arasında Mann Whitney-U testi gerçekleştirilmiş ve ilgili sonuçlar Tablo 5 ve Tablo 6’da sunulmuştur.

Tablo 5. Çocuk Haklarına İlişkin Tutum Ölçeği puanlarının cinsiyet değişkeniyle ilişkisine yönelik Mann Whitney-U testi sonuçları

Cinsiyet	n	Sıra ortalaması	U	p
Kadın	583	335,02	25078,00	,001
Erkek	108	405,30		

*p<0.05

Bu kapsamda ilk olarak ÇHTÖ ile cinsiyet değişkeni arasında anlamlı fark bulunmuştur (Mann Whitney-U, $z=-3,36$, $p< ,05$). Gruplar arasındaki sıra ortalamaları göz önünde bulundurulduğunda kadın öğrencilerin çocuk haklarına ilişkin tutumlarının erkek öğrencilerin tutumlarından daha olumlu olduğu ifade edilebilir.

Tablo 6. Çocuk Haklarına İlişkin Tutum Ölçeği puanlarının katılımcıların çocuk hakları kavramına ilişkin farkındalıklarına yönelik Mann Whitney-U testi sonuçları

Duyma durumu	n	Sıra ortalaması	U	p
Evet	593	333,98	21909,00	,000
Hayır	98	418,94		

*p<0.05

İkinci olarak ise Tablo 6’da görüldüğü üzere, ÇHTÖ ile çocuk hakları kavramını daha önce duyma durumu değişkeni arasında anlamlı fark saptanmıştır (Mann Whitney-U, $z=-3,91$, $p< .05$). İlgili analiz ile ilişkili olarak gruplar arasındaki sıra ortalamalarına bakıldığında çocuk hakları kavramını daha önce duyan öğrencilerin çocuk haklarına ilişkin tutumlarının ilgili kavramı daha önce duymayan öğrencilerin tutumlarından daha olumlu olduğu ortaya koyulmaktadır.

Tablo 7. Çocuk Haklarına İlişkin Tutum Ölçeği puanlarının katılımcıların gelir durumları ile ilişkisine yönelik Kruskal Wallis H-Testi testi sonuçları

Kişisel gelir	n	Sıra ortalaması	χ^2	p
750 TL ve altı	61	333,48	8,157	,043
751-1500 TL	425	346,44		
1501-2250 TL	131	319,45		
2251 ve üstü TL	74	400,80		

*p<0.05

Bu kapsamda ilk olarak, ÇHTÖ ile kişisel gelir değişkeni arasında anlamlı fark saptanmıştır (Kruskal Wallis-H test $\chi^2 (3) = 8,157$, $p< ,05$). Farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla ilişkisiz ölçümler için Mann Whitney-U Testi uygulandığında ise geliri 2251 TL ve üstü katılımcıların puanları, diğer bütün gelir grupları ile anlamlı bir farklılık ortaya koymaktadır. Geliri 2251 TL ve üstü katılımcıların puanları sıra ortalamaları incelendiğinde, diğer gelir gruplarına kıyasla çocuk haklarına ilişkin tutumlarının daha olumsuz olduğu söylenebilir.

Tablo 8. Çocuk Haklarına İlişkin Tutum Ölçeği puanlarının katılımcıların bölümleri ile ilişkisine yönelik Kruskal Wallis H-Testi testi sonuçları

Bölüm	n	Sıra ortalaması	χ^2	p
Hemşirelik	335	364,61		
Ebelik	188	331,12	5,734	,049
Beslenme ve Diyetetik	168	325,55		

*p<0.05

İkinci olarak, ÇHTÖ ile katılımcıların eğitim gördükleri bölüm değişkeni arasında anlamlı fark tespit edilmiştir (Kruskal Wallis-H test $\chi^2 (2) = 5,734, p < ,05$). Farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla gerçekleştirilen Mann Whitney-U Testi sonucunda ise hemşirelik bölümü ile beslenme diyetetik bölümü arasında anlamlı bir fark olduğu tespit edilmiştir (Mann Whitney-U, $z=-2,07, p < .05$). Sıra ortalamaları incelendiğinde, hemşirelik bölümü öğrencilerinin sıra ortalamalarının 261,52, beslenme ve diyetetik bölümü öğrencilerinin sıra ortalamalarının ise 233,02 olduğu analiz edilmiştir. Dolayısıyla bu durum beslenme ve diyetetik bölümü öğrencilerinin hemşirelik bölümü öğrencilerinden daha olumlu tutuma sahip olduğunu göstermektedir.

Tablo 9. Çocuk Haklarına İlişkin Tutum Ölçeği puanlarının katılımcıların kardeş sayıları ile ilişkisine yönelik Kruskal Wallis H-Testi testi sonuçları

Kardeş Sayısı	n	Sıra ortalaması	χ^2	p
Kardeş yok	27	451,91		
1-2	357	333,55		
3-4	202	350,88	9,218	,027
5 ve üzeri	105	351,72		

*p<0.05

Son olarak, ÇHTÖ ile katılımcıların sahip oldukları kardeş sayısı değişkeni arasında anlamlı fark bulunmuştur (Kruskal Wallis-H test $\chi^2 (3) = 9,218, p < ,05$). Farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla ilişkisiz ölçümler için Mann Whitney-U Testi uygulandığında ise kardeşi olmayan katılımcıların puanları, diğer bütün gruplar ile anlamlı bir farklılık ortaya koymaktadır. Kardeşi olmayan katılımcıların diğer her bir grupta karşılaştırılmasına olanak tanıyan Mann Whitney-U Testi sonucunda, kardeşi olmayan katılımcıların sıra ortalamaları diğer gruplara kıyasla çocuk haklarına ilişkin tutumlarında daha olumsuz sonuç ortaya koymaktadır.

Tartışma

Her yıl dünya üzerinde milyonlarca çocuk, hakları ihlal edildiği için hayatını kaybetmekte, ihmal ve istismara maruz kalmaktadır. Dünyanın birçok bölgesinde çocuklar eğitim, sağlık, oyun ve katılım hakkından mahrum olmasının yanında ihmal ve istismara uğramaktadırlar. Çocuklar en temel insan haklarında dahi mahrum kalmakta ve bu durum çocukların sahip oldukları hakların ihlali anlamına gelmektedir. UNICEF beş yaş altı milyonlarca çocuğun yetersiz beslenme dolayısıyla hayatını kaybettiğini, 2022 yılı sonu itibarıyla yerinden edilen çocuk sayısının 43 milyonu aştığını, düşük ve orta gelirli ülkelerde basit bir metni okuyamayan 10 yaşındaki çocukların oranının %70 seviyelerinde olduğunu, çocuk işçiliğinin hala ciddi bir sorun olarak devam ettiğini rapor etmiştir (UNICEF, 2023). Tüm bu veriler çocuk haklarının ihlalinin devam ettiğini ve çocuk hakları konusunda çocuk, genç ve yetişkinlerin bilgi ve farkındalıklarının artırılması gerektiğini göstermektedir.

Bu çalışma sağlık bilimleri fakültesinde eğitim gören üç farklı bölüm öğrencilerinin çocuk haklarına ilişkin tutumlarının ortaya konulması amacıyla gerçekleştirilmiştir. Çalışma sonucunda elde edilen veriler doğrultusunda katılımcıların çocuk haklarına ilişkin olumlu tutuma sahip oldukları görülmüştür. Bu sonuç Kepenekci ve Baydık'ın (2009) öğretmen adaylarının çocuk haklarına ilişkin tutumlarını tespit etmek amacıyla gerçekleştirdiği çalışmanın sonucu ile Ezer ve Ulukaya Öteleş'in (2020) üniversite öğrencilerinin çocuk haklarına yönelik tutumlarının belirlenmesine yönelik gerçekleştirilen çalışmanın sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir. Ayrıca bu çalışmada katılımcıların büyük bir çoğunluğunun (%89,6) çocuk haklarına ilişkin herhangi bir ders almamalarına rağmen çocuk haklarına ilişkin olumlu tutuma sahip olmaları dikkate değerdir. Bunlara ek olarak katılımcıların en yüksek olumlu tutum sergilediği sorunun "*Çocukların istismar ve ihmalin tüm türlerine karşı korunması gerekir. (Soru 19)*" sorusu olduğu tespit edilmiştir. Katılımcıların en olumsuz tutum sergilediği sorunun ise "*Çocukların sağlıkları ile ilgili sorumluluk sadece ailelerde olmalıdır; devletler çocukların sağlık sorunlarına karışmamalıdır. (14.soru-ters soru)*" sorusu olduğu görülmüştür.

Çalışmada cinsiyet değişkeni ile çocuk haklarına yönelik tutum arasında anlamlı bir fark bulunmuş olup kadın öğrencilerin çocuk haklarına ilişkin tutumlarının erkek öğrencilerin tutumlarından daha olumlu olduğu görülmüştür. Bu sonuç Ezer ve Ulukaya Öteleş (2020), Leblebici ve Çeliköz (2016), Ekici (2014) ve Kırış'ın (2019) çalışmalarının sonucu ile de benzerlik göstermektedir. Söz konusu çalışmalarda bu çalışmada olduğu gibi kadınların erkeklere göre daha yüksek puan ortalamalarına sahip oldukları görülmüştür. Ancak Kepenekci

ve Baydık (2009) ile Alemdar ve Yılmaz'ın (2019) ve ayrıca Bulut'un (2020) çalışmalarında çocuk haklarına ilişkin tutumun cinsiyetler arasında anlamlı bir fark bulunmadığı bildirilmiştir.

Katılımcıların anne baba eğitim durumları ile çocuk haklarına yönelik tutumları arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Bu durum Ezer ve Öteleş'in (2020) ve ayrıca Büyük ve ark. (2023) gerçekleştirdikleri çalışmanın sonucu ile benzerlik göstermektedir. Ayrıca Kıraç (2019) eğitim ve hukuk fakültesi öğrencileriyle gerçekleştirdiği çalışmada anne ve baba eğitim seviyesinin öğrencilerin çocuk haklarına ilişkin tutumları arasında anlamlı bir fark bulunmadığını bildirmiştir. Ancak Pilatin (2019) üniversite öğrencileriyle gerçekleştirdiği çalışmada anne ve baba eğitim durumu ile çocuk haklarına yönelik tutum arasında anlamlı bir ilişki bulunmadığını bildirmiştir.

Çalışmada katılımcıların kardeş sahibi olup olmamaları ile çocuk haklarına ilişkin tutumları arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Buna göre kardeşi olmayan katılımcıların sıra ortalamaları diğer gruplara kıyasla çocuk haklarına ilişkin tutumlarında daha olumsuz olduğu görülmüştür. Çalışmadan elde edilen bu sonuç Doğan, Torun ve Akgün (2014) ile Lelebici ve Çeliköz (2017) tarafından gerçekleştirilen çalışmanın sonucuyla da benzerlik göstermektedir. Doğan, Torun ve Akgün (2014), okul öğrenci öğretmen adayları ile gerçekleştirdiği çalışmada kardeş sayısı fazla olan öğrencilerin çocuk haklarına ilişkin tutumlarının da daha olumlu olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Lelebici ve Çeliköz (2017) üç ve daha fazla kardeşe sahip olan öğretmen adaylarının çocuk haklarına yönelik tutumlarının daha olumlu olduğu sonuca ulaşmıştır. Ancak Pilatin (2019) okul öncesi öğretmenliği öğrencileriyle gerçekleştirdiği çalışmasında kardeş sahibi olmak ve kardeş sayısı ile çocuk haklarına ilişkin tutum arasında anlamlı bir ilişki bulunmadığını bildirmiştir. Benzer şekilde Yılmaz (2019) ve Salman-Osmanoğlu'nun (2007) üniversite öğrencileriyle gerçekleştirdiği çalışmalarda kardeş sayısı ile çocuk haklarına ilişkin tutum arasında anlamlı bir farklılık bulunmadığını belirtmiştir.

Bu çalışmada 2251 TL ve üstü gelire sahip katılımcıların (araştırmaya katılan en yüksek gelir grubuna sahip grup) puanları, diğer bütün gelir grupları ile anlamlı bir farklılık ortaya koymaktadır. Geliri 2251 TL ve üstü katılımcıların puanları sıra ortalamaları incelendiğinde, diğer gelir gruplarına kıyasla çocuk haklarına ilişkin tutumlarının daha olumsuz olduğu görülmüştür. Ancak Yılmaz'ın (2019) üniversite öğrencileriyle gerçekleştirdiği benzer bir çalışmada, çalışmaya katılan ve ailelerinin gelir düzeyi yüksek olan öğrencilerin, çocuk haklarına karşı tutumlarının daha olumlu olduğu bildirilmiştir. Gallitto, Veilleux ve

Romano'nun (2019) çocuk haklarına ilişkin bilgi ve tutumla ailenin gelir durumu arasında anlamlı bir ilişki bulunmadığı belirtilmiştir.

Çalışmada katılımcıların eğitim gördükleri bölüm değişkeni arasında anlamlı fark tespit edilmiştir. Beslenme ve diyetetik bölümü öğrencilerinin çocuk haklarına ilişkin hemşirelik bölümü öğrencilerinden daha olumlu tutuma sahip olduğunu göstermektedir. Benzer şekilde Büyük ve ark. (2023) sağlık bilimleri fakültesi öğrencilerinin çocuk haklarına yönelik tutumlarının belirlenmesi amacıyla gerçekleştirdikleri çalışmada Beslenme ve Diyetetik bölümü ile sosyal hizmet bölümü öğrencilerinin hemşirelik ve ebelik bölümü öğrencilerinden daha olumlu tutuma sahip oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Kıracı (2019) Eğitim ve hukuk fakültesi öğrencileriyle gerçekleştirdiği çalışmada, özel eğitim öğretmenliği bölümü öğrencilerinin diğer bölüm öğrencilerine kıyasla çocuk haklarına ilişkin tutumlarının daha olumlu olduğu bulgusuna ulaşmıştır.

Çalışmada çocuk hakları konusunda ders alma durumu ile çocuk haklarına yönelik tutum arasında anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür. Ancak Büyük ve ark. (2023) tarafından gerçekleştirilen çalışmada daha önce çocuk hakları konusunda ders alan öğrencilerle ders almayan öğrenciler arasında çocuk haklarına yönelik tutum arasında anlamlı bir farklılık olduğu bulunmuştur. Çocuk hakları konusunda ders alan öğrencilerin çocuk haklarına yönelik tutumlarının daha olumlu olduğu bildirilmiştir. Benzer şekilde Ezer ve Öteleş (2020) ile Kepenekci ve Baydık (2009) üniversite öğrencileriyle gerçekleştirdikleri çalışmada daha önce çocuk hakları konusunda ders alan üniversite öğrencilerinin ders almayan öğrencilere göre çocuk haklarına yönelik tutumlarının daha olumlu olduğunu bildirmişlerdir. Doğan ve ark. (2014) okul öncesi öğretmen adaylarının çocuk haklarına yönelik ders alma durumlarının onların çocuk haklarına ilişkin tutumlarını etkilemediği sonucuna ulaşmıştır. Kepenekçi (2006) gerçekleştirdiği çalışmada, insan hakları ve çocuk hakları konusunda ders alan lisans öğrencilerinin çocuk haklarına yönelik tutumlarının daha olumlu olduğu bulgusuna ulaşmıştır.

Sonuç

Kastamonu Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi'ndeki hemşirelik, ebelik ve beslenme diyetetik bölümü öğrencilerinin çocuk haklarına yönelik tutumlarına ilişkin elde edilen veriler ile sınırlı olan bu çalışmada, öğrencilerin cinsiyet, bölüm, kardeş sayısı, anne-baba eğitim seviyesi, gelir durumu vb. değişkenlerin onların çocuk haklarına yönelik tutumlarını etkileyip etkilemediği araştırılmıştır. Çalışma sonucunda kız öğrencilerin çocuk hakları konusunda erkek öğrencilere göre tutumlarının daha olumlu olduğu görülmüştür.

Bölümler arasında beslenme ve diyetetik bölümü öğrencilerinin diğer bölüm öğrencilerine göre daha olumlu tutuma sahip oldukları, kardeş sayısı fazla olan öğrencilerin de diğer öğrencilere kıyasla çocuk hakları konusunda daha olumlu tutum içerisinde oldukları görülmüştür. Çocuk hakları konusunda ders almanın çocuk haklarına yönelik tutuma etki etmediği sonucu elde edilmiş olsa da bu durumun katılımcıların büyük çoğunluğunu kız öğrencilerin oluşturuyor olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Zira benzer birçok çalışmada çocuk haklarına yönelik ders almanın çocuk haklarına ilişkin daha olumlu bir tutum sergilenmesine katkı sağladığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu noktadan hareketle üniversite öğrencilerinin eğitim hayatlarının herhangi bir safhasında ve mümkünse erken çocukluk döneminden başlanarak çocuk haklarına yönelik bir ders almaları oldukça önemlidir. Çocuk hakları konusunda gerek ebeveynler gerekse eğitimci ve yasa yapıcılar farkındalık oluşturma ve savunuculuk rollerini unutmamalı, adalet temelli bir yaklaşım benimsemelidirler.

Yazar Katkıları: Metnin tamamı iki yazarın ortak ve eşit katkılarıyla oluşturulmuştur.

Çıkar Beyanı: Bu çalışmada çıkar çatışması bulunmamaktadır. Tüm yazarlar iş birliği içerisinde bu çalışmayı hazırlamıştır.

Kaynaklar

Akyüz, E. (2015). *Çocuk hukuku: çocukların hakları ve korunması*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.

Alaimo, K. (2002). Historical roots of children's rights in Europe and the United States. K. Alaimo, ve B. Klug içinde, *Children as Equals: Exploring the Rights of the Child* (s. 1-24). Lanham: University Press Of America.

Alemdar, D. K., ve Yılmaz, G. (2019). Pediatri hemşirelerinin çocuk haklarına yönelik tutumlarının belirlenmesi. *Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 6(2), 121-126. <https://doi.org/10.34087/cbusbed.536679>

Atatanır, H. (2022). Çocukluk olgusunun ve çocuk haklarının tarihsel gelişimi. *Uluslararası Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, 2(2), 205-219.

Büyük, E. T., Uzşen, H., Koyun, M., ve Seferoğlu, E. G. (2023). The attitudes of the students in the faculty of health sciences towards children's rights: descriptive study. *Türkiye Klinikleri Tıp Etiği-Hukuku-Tarihi Dergisi*, 31(1), 53-59. Doi:10.5336/mdethic.2022-94094

Brandon, M., Schofield, G., Trinder, L., ve Stone, N. (1998). *Social work with children*. London: Macmillan Press.

Bulut, A. (2020). Okul öncesi eğitim paydaşlarının çocuk haklarına ilişkin tutumlarının incelenmesi. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9(4), 2067-2078. <https://doi.org/10.33206/mjss.724740>

Cohen, C. P. (2002). United nations convention on the rights of the child: developing international norms to create a new world for children. K. Alaimo, ve B. Klug içinde, *Children as Equals: Exploring the Rights of the Child* (s. 49-72). Lanham: University Press of America.

Doğan, Y., Torun, F., ve Akgün, İ. H. (2014). Okul öncesi öğretmen adaylarının çocuk haklarına ilişkin tutumlarının çeşitli değişkenlere göre incelenmesi. *International Journal of Human Sciences*, 11(2), 503-516.

Ekici, F. Y. (2014). Öğretmen adaylarının çocuk haklarına yönelik tutumlarının bazı değişkenlere göre incelenmesi. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi* (8), 66-77.

Ezer, F., ve Öteleş, Ü. U. (2020). Çocuk haklarına yönelik tutumun belirlenmesi: nicel bir araştırma. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi* (37), 48-58. DOI: <http://dx.doi.org/10.14582/DUZGEF.2020.139>

Gallitto, E., Veilleux, G. J., ve Romano, E. (2019). how do knowledge and attitudes about children's rights influence spanking attitudes? *Journal of Interpersonal Violence*, 1-18. <https://doi.org/10.1177/088626051985263>

Hart, S. (1991). From property to person status: historical perspective on children's rights. *American Psychologist*, 46(1), 53-59.

Hill, M., ve Aldgate, J. (1996). Child welfare services: developments in law, policy, practice, and research. Jessica Kingsley Publishers.

Karasar, N. (2022). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (37. Baskı). Ankara: Nobel Yayınları.

Kıraç, Ş. (2019). Eğitim fakültesi ve hukuk fakültesi 1. ve 4. sınıf öğrencilerinin çocuk haklarına yönelik tutumları (Yüksek Lisans Tezi). İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Malatya.

Kepenekçi, Y. K. (2006). A study of university students' attitudes towards children's rights in turkey. *The International Journal of Children's Rights*, 14(3), 307-319. DOI:10.1163/157181806778458095

Kepenekci, Y. K., ve Baydık, B. (2009). Attitudes of the teacher candidates of mentally handicapped children about children's rights. *Ankara University Journal of Faculty of Educational Sciences*, 41(1), 329-350. https://doi.org/10.1501/Egifak_0000001150

Kirk, S. (2007). Methodological and ethical issues in conducting qualitative research with children and young people: A literature review. *International Journal of Nursing Studies*, 44(7), 1250-1260. <https://doi.org/10.1016/j.ijnurstu.2006.08.015>

Leblebici, H., ve Çeliköz, N. (2016). Öğretmen adaylarının çocuk haklarına yönelik tutumları. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 3(1), 307-318.

Pilatin, G. (2019). Okul öncesi öğretmen adaylarının çocuk haklarına ilişkin tutumlarının incelenmesi (Yüksek Lisans Tezi). Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne.

Reichert, E. (2011). *Social work and human rights, second edition: a foundation for policy and practice*. New York: Columbia University Press.

Ruck, M. D., ve Horn, S. S. (2008). Charting the landscape of children's rights. *Journal of Social Issues*, 64(4), 685-699. <https://doi.org/10.1111/j.1540-4560.2008.00584.x>

Skehill, C. (2008). The history of social work. *British Journal of Social Work*, 38(4), 619-624.

Tilbury, C. (2013). Social work with children and young people. *Australian Social Work*, 66(3), 311-313.

Topuzoğlu, A. Y. (2004). *Mađdur çocukların hukuksal konumu*. İstanbul: İstanbul Barosu Yayınları.

UNICEF. (2023, Temmuz 11). UNICEF Annual Report 2022. unicef.org: <https://www.unicef.org/reports/unicef-annual-report-2022> adresinden alındı.

Yılmaz, F. (2019). Üniversite öğrencilerinin çocuk hakları konusundaki tutumlarının incelenmesi ve çözüm önerileri: Amasya üniversitesi örneği (Yüksek Lisans Tezi). Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sivas.